

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Валерія Журба

Науковий керівник:

Андрій Гриценко

Засади зовнішньої політики України були визначені вже в Декларації про державний суверенітет України в липні 1990 року. Для обґрунтування чіткого курсу України на міжнародній арені, Верховна Рада прийняла "Основні напрями зовнішньої політики України" 2 липня 1993 року. Цей документ встановив основні національні інтереси України та завдання її зовнішньої політики, а також принципи, на яких ґрунтувалася зовнішньополітична діяльність країни. Важливим моментом у формуванні зовнішньополітичного курсу стала прийнята нова Конституція України, яка юридично закріпила основні принципи зовнішньополітичної діяльності, спрямовані на забезпечення національних інтересів і безпеки держави.

Таким чином, в період з 1991 до 1999 року активно визначалася концепція зовнішньополітичного курсу незалежної України. На початковому етапі цього процесу (1991-1994 роки) було важливим принципом "баланс інтересів", з пріоритетом на швидку інтеграцію до європейських структур. Проте починаючи з 1994 року, в зовнішньополітичному курсі змінилися акценти і стали більше раціональними і професійними [1].

Засадкою цієї модифікації стали розуміння, прагматизм і концентрація на національних інтересах. Президент України Л. Кучма наголосив, що зовнішньополітичний курс України "не проросійський, не проросійський, а проукраїнський". Відтоді кількість країн, з якими Україна устала дипломатичні відносини, значно збільшилася, а країни світу виявили велику повагу до України та її зовнішньополітичного відомства. Україна стала активним учасником численних міжнародних організацій і дипломатичних місій.

Після проголошення незалежності 24 серпня 1991 року, Україна віддавала перевагу поступовому становленню як без'ядерної держави. Ключовою подією стало укладення тристоронньої угоди між Україною, Сполученими Штатами та Росією, яка відбулася 14 січня 1994 року і стосувалася виведення стратегічної ядерної зброї з України. Ця угода визначила шлях України до відмови від ядерної зброї. У березні 1994 року Президент України Леонід Кравчук відвідав Сполучені Штати, де була підписана заява про дружбу та співробітництво між двома країнами. Ця подія відобразила важливий крок України в спрямуванні до міжнародного співробітництва та зміцнення зовнішніх зв'язків [1; 3].

Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Союзом, підписана у 1994 році, набрала чинності 1 березня 1998 року після завершення процесу ратифікації, в якому взяли участь Верховна Рада України, Європейський парламент і парламенти 15 держав-членів ЄС. Ця Угода відзначила спільні наміри ЄС та України щодо сприяння розвитку взаємовигідних відносин між ними. Зміст Угоди, який включає 109 статей, додатки, спільні декларації та протоколи, охоплює практично всі аспекти взаємовідносин і встановлює правову

основу для економічного, політичного, торговельного та культурного співробітництва між Україною та Європейським Союзом [1; 2].

Сучасна Україна має статус нейтральної та позаблокової держави, який обмежує її можливість вступати до будь-якого військово-політичного блоку. Зміна цього статусу можлива за відповідними процедурами, передбаченими міжнародним правом, але вимагає складних процедур та рішень.

З 1996 року Україна є спостерігачем у Русі неприєднання, яка об'єднує 114 країн з позаблоковим та нейтральним статусом. Україна активно бере участь у миротворчих операціях ООН, зокрема в рамках кризи в колишній Югославії. Український військовий контингент протягом шести років перебував у Боснії, а згодом у Косово [2].

Важливим аспектом зовнішньополітичної діяльності України є розвиток відносин із країнами "великої сімки". Це підтверджується державними візитами Президента України Л. Кучми до Сполучених Штатів, Канади, Японії, Німеччини, Італії, Франції та Великобританії.

Отже, основною особливістю становлення зовнішньої політики незалежної України наприкінці ХХ століття, відмінною від його початку, були відносно спокійні обставини розпаду Радянського Союзу. Геополітичне положення України на стику різних цивілізацій і культур суттєво вплинуло на формування її зовнішньої політики. Внутрішня стабільність України стала фундаментом для незмінності геостратегічних змін, які відбулися в Європі та у світі після закінчення "холодної війни".

"Внутрішньополітичний союз із розрахунку" між українськими національно-демократичними силами і прагматичним крилом колишньої компартійної номенклатури став ключовим для розв'язання завдань, пов'язаних із становленням незалежності України та визначенням її зовнішньої політики. Однак цей "родовий союз" також мав важливий вплив на подальший розвиток зовнішньої політики України та сформував її характерну специфіку, яка відрізняє багатовекторний курс України від зовнішньополітичних пріоритетів наших сусідів із країн Центральної Європи.

Література

1. Бойко О. Д. Історія України : посібник. Вид. 2-ге, доповнене. Київ: Видавничий дім "Академія", 2002. 656 с. (Альма-матер)
2. Касьянов Г. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії. Київ : Наш час, 2008. 480 с.
3. Дорошенко Д. Нариси історії України. Том II (від половини XVII століття). Видання друге. Київ: Глобус, 1992. 175 с.